

ROZDZIAŁ 12

ROLA KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W PRYWATYZACJI POLSKIEGO SEKTORA BANKOWEGO ORAZ OCENA JEGO FINANSOWEJ EFEKTYWNOŚCI

Wprowadzenie

Celem opracowania jest analiza procesów prywatyzacji sektora bankowego w Polsce w okresie przebudowy systemowej, oraz ocena jego finansowej efektywności. Szczególnie istotna jest ocena efektywności banków ze 100-procentowym udziałem kapitału zagranicznego oraz pozostałych banków komercyjnych, co posłuży do wyciągnięcia wniosków dotyczących efektywności kapitału zagranicznego w polskim sektorze bankowym.

Podjęcie takiego tematu pracy uzasadnione jest faktem, że obecność kapitału zagranicznego w sektorze bankowym jest dla gospodarki zagadnieniem niezwykle istotnym. Banki pełnią ważną rolę w rzeczywistości gospodarczej; uczestniczą w kreacji pieniądza i alokacji kapitału, wspierają przedsiębiorczość, szczególnie w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw, tworzą otoczenie dla biznesu, często też są współwłaścicielami przedsiębiorstw. Sektor bankowy jest więc strategicznym sektorem dla gospodarki. Dlatego też istotna jest kwestia obecności w nim kapitału zagranicznego. Przewaga kapitału zagranicznego w sektorze bankowym oznacza, iż kluczowe decyzje wpływające na całą gospodarkę, mogą być podejmowane za granicą, co może prowadzić do uruchamiania działań niezgodnych z oczekiwaniami krajowych podmiotów gospodarczych. W niniejszym opracowaniu jest przedstawiona próba oceny napływu kapitału zagranicznego do polskiego sektora bankowego, w celu określenia, czy przyniósł on więcej pozytywnych czy negatywnych skutków.

Sektor bankowy w niniejszym opracowaniu jest rozumiany jako ogół banków komercyjnych działających na terenie Polski. Wśród banków komercyjnych zostały wyodrębnione również banki ze 100% udziałem kapitału zagranicznego. Efektywność finansowa jest rozumiana jako rentowność, która będzie mierzona za pomocą następujących wskaźników empirycznych: rentowności, przychodów z działalności operacyjnej, wyniku finansowego oraz wskaźników wydajności. Przyjęty okres analiz (lata 2002-2006) jest podyktowany dostępnością porównywalnych danych empirycznych.

W celu oceny efektywności będzie zastosowana metoda porównywania wskaźników finansowych pomiędzy dwoma grupami banków: bankami komercyjnymi ogółem oraz bankami ze stuprocentowym udziałem kapitału zagranicznego.

Procesy prywatyzacyjne w polskim sektorze bankowym w okresie przebudowy

Proces prywatyzacji sektora bankowego w gospodarce rynkowej jest niezbędny i korzystny dla wszystkich podmiotów. Sprywatyzowane banki operują większymi zasobami kapitałowymi, a także często tworzą większe organizmy bankowe poprzez procesy fuzji. W literaturze przedmiotu są przedstawiane następujące przesłanki prywatyzacji w systemie bankowym (Iwanicz-Drozdowska, Jaworski, Zawadzka, 2006, s. 26):

- banki prywatne nie mogą, w odróżnieniu od banków państwowych, wykorzystywać swojej monopolistycznej pozycji, gdyż w sprywatyzowanym sektorze bankowym rodzi się

konkurencja,

- banki prywatne nie są uzależnione od polityki państwa, są bardziej autonomiczne od banków państwowych, a w efekcie tego bardziej racjonalnie gospodarują zasobami,
- akcjonariusze i udziałowcy, którzy kontrolują i monitorują działalność banku prywatnego wpływają na zwiększenie efektywności jego działania,
- prywatyzacja banków powoduje również łatwiejszy dostęp do rynków kapitałowych. Wśród metod prywatyzacji E.S. Savas wyróżnił (Savas, 1992, s. 335):
- rezygnację z własności (sprzedaż lub bezpłatne przekazanie),
- powierzenie (na podstawie umowy, koncesji lub leasingu, lub przez dotację, kupony bądź mandat),
- zastąpienie (przez niekorzystanie z własności, wycofanie się, bądź deregulację).

Według tego podziału można prywatyzację w polskim sektorze bankowym zaliczyć do pierwszego typu – rezygnacji z własności poprzez sprzedaż.

Inny podział metod prywatyzacji prezentują Havrylyshyn i McGettigan. Według tych autorów metody prywatyzacji można podzielić na (Havrylyshyn, McGettigan, 1999, s. 7-9):

- zwrot własności,
- bezpośrednią sprzedaż oraz oferty akcji,
- wykup lub przekazanie pracownikom lub zarządowi,
- masową prywatyzację.

Zgodnie z podziałem zaproponowanym przez powyższych autorów prywatyzację polskiego sektora bankowego można zaliczyć zarówno do masowej prywatyzacji jak i bezpośredniej sprzedaży oraz oferty akcji. Celem oferty akcji jest sprzedaż aktywów zewnętrznym inwestorom, gdy rodzime rynki kapitałowe nie są dostatecznie rozwinięte. Taki cel stawiano prywatyzacji sektora bankowego w Polsce, kiedy nie było możliwe dostateczne dokapitalizowanie przedsiębiorstw bankowych przez wyłącznie polski kapitał. Podobnie masowa prywatyzacja, która jest typowym sposobem pozyskiwania prywatnego kapitału w krajach przechodzących transformację gospodarczą, również ukierunkowana jest na pozyskiwanie kapitału zza granicy w sytuacji niedoborów rodzimego kapitału.

Bardziej szczegółowo politykę prywatyzacji polskiego sektora bankowego oraz jej metody przedstawia A. Jurkowska. Według tej autorki procesy prywatyzacyjne w sektorze bankowym przebiegały nieco inaczej aniżeli w pozostałych przedsiębiorstwach państwowych i miały charakter (Jurkowska, 2006, s. 43):

- prywatyzacji bezpośredniej poprzez:
  - oferty publiczne akcji,
  - bezpośrednią sprzedaż akcji podmiotom wyłonionym w wyniku przetargu,
- prywatyzacji pośredniej poprzez:
  - udzielanie licencji bankom polskim i zagranicznym.

Procesy prywatyzacyjne w polskim sektorze bankowym zostały zapoczątkowane w 1989 roku przez wyodrębnienie z NBP dziewięciu banków państwowych (tzw. „Dziewiątki”). Odkonano to na mocy ustawy o prawie bankowym z 1989 roku¹. Ustawa ta zapoczątkowała napływ zagranicznego kapitału do polskiego sektora bankowego. Zagraniczne banki zaczęły otwierać swoje przedstawicielstwa i oddziały na terenie Polski. Kolejnym krokiem ku liberalizacji prawa bankowego była zmiana w tejże ustawie z 1992 roku, która zrównała prawa polskich i zagranicznych inwestorów w procesach prywatyzacyjnych.

W procesach prywatyzacji polskiego sektora bankowego można wskazać cztery główne etapy wyodrębnione ze względu na ograniczenia prawne, a w szczególności licencyjne dla powstawania nowych banków (Wojewnik-Filipkowska, 2003, s. 94):

¹ Ustawa prawo bankowe z 31 stycznia 1989 r., Dz.U. 1989, nr 4, poz. 21.

- Lata 1989-1992 – stopniowa liberalizacja prawa i wymagań licencyjnych w stosunku do prywatnych inwestorów, również zagranicznych (ograniczenie działań licencyjnych, rozwój usług trans-granicznych, dopuszczenie oddziałów banków zagranicznych do rynku krajowego). Dla zagranicznych inwestorów był to najlepszy okres na inwestycje w polski sektor bankowy. W latach tych powstało 70 banków o mieszanym kapitale.
- Lata 1993-1994 – znaczne zaostrzenie przepisów licencyjnych, ze względu na powstawanie zbyt dużej liczby banków, które nie były rentowne i częstym zjawiskiem były ich upadłości. Celem takiego działania było umocnienie istniejącego sektora bankowego przez restrukturyzację banków zagrożonych upadłością. Inwestorzy zagraniczni byli wówczas zmuszeni do skoncentrowania się na prywatyzacji banków w trudnej sytuacji finansowej. Rok 1993 był rokiem, kiedy rozpoczęła się prywatyzacja. Pierwszym sprywatyzowanym bankiem był Wielkopolski Bank Kredytowy, a następnie Bank Śląski S.A.
- Lata 1994-1998 – w tym okresie licencje były wydawane tylko dla podmiotów uczestniczących w restrukturyzacji banków zagrożonych upadłością. Po 1995 roku kapitał zagraniczny przejął całkowicie kontrolę nad prywatyzacją polskich banków. W 1996 roku rząd opracował strategię dotyczącą dalszego przebiegu prywatyzacji w polskim sektorze bankowym. Strategia ta zniosła dotychczasowe ograniczenie dla inwestorów zagranicznych, którzy dotychczas mogli posiadać nie więcej niż 30% udziałów w spółce. Kolejnym krokiem było utworzenie w 1996 roku Grupy Pekao S.A. oraz proces prywatyzacji Grupy w czerwcu 1999 roku.
- Od roku 1999 do dnia dzisiejszego – ze względu na przystąpienie Polski do OECD, nastąpiło zniesienie formalnych ograniczeń wobec banków zagranicznych w zakresie tworzenia oddziałów na terenie Polski (Janicka, 2001, s. 6).

Jedynym obecnie bankiem państwowym jest Bank Gospodarstwa Krajowego. Został on wyłączony spod obowiązywania prawa wspólnotowego Unii Europejskiej i nie jest przeznaczony do prywatyzacji, ponieważ ma być instrumentem polityki państwa i wykonawcą zadań zleconych przez rząd.

Tabela 1. Prywatyzacja banków komercyjnych tzw. „Dziewiątki” w sektorze bankowym w Polsce w latach 1993-1999.

Nazwa banku	Rok prywatyzacji	Akcjonariusze w momencie prywatyzacji	% udziałów akcjonariuszy
Wielkopolski Bank Kredytowy w Poznaniu S.A.	1993	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju	28,5 %
		Skarb Państwa	30,0 %
		Osoby trzecie	34,7 %
Bank Śląski w Katowicach S.A.	1994	ING Bank NV	25,9 %
		Skarb Państwa	33,2 %
Bank Przemysłowo-Handlowy w Krakowie S.A.	1995	Skarb Państwa	46,6 %
		Osoby trzecie	53,4 %
Bank Gdański w Gdańsku S. A.	1995	BIG S.A. wraz z podmiotami zależnymi	24,7 % na WZA
Powszechny Bank Kredytowy S.A. w Warszawie	1997	Skarb Państwa	33,3 %
		Inwestorzy indywidualni	66,7 %
Bank Zachodni S.A. we Wrocławiu	1999	AIB European Investment Limited (Irlandia)	80,0 %

		Skarb Państwa	4,3 %
		Pozostali akcjonariusze	15,7 %
Powszechny Bank Gospodarczy w Łodzi S.A.	1999	Połączone z Grupą Pekao S.A. – sprywatyzowane jako grupa – 52,9 % akcji konsorcjum banku Uni Credito Italiano i niemieckiej firmy ubezpieczeniowej Allianz	
Bank Depozytowo-Kredytowy w Lublinie S.A.	1999		
Pomorski Bank Kredytowy w Szczecinie S.A.	1999		

Źródło: Stawicka, 2007, s. 3.

Procesy prywatyzacyjne wpłynęły na przejrzystość działalności polskiego sektora bankowego, gdyż jako przedsiębiorstwa w formie spółek akcyjnych podlegają przepisom prawa bankowego i kodeksu prawa handlowego. Z kolei deregulacja występująca wraz z prywatyzacją wpłynęła na ograniczenie biurokracji a tym samym podniosła poziom efektywności gospodarki (Iwanicz-Drozdowska, Jaworski, Zawadzka, 2006, s. 43).

Pierwsze skutki prywatyzacji polskiego sektora bankowego pojawiły się w roku 1993 w postaci prywatyzacji Wielkopolskiego Banku Kredytowego w Poznaniu S.A. Ostatnimi sprywatyzowanymi bankami z grupy „Dziewiątki” były Bank Zachodni S.A. we Wrocławiu, Bank Depozytowo-Kredytowy w Lublinie S.A., Powszechny Bank Gospodarczy w Łodzi S.A., oraz Pomorski Bank Kredytowy w Szczecinie S.A. Banki te zostały poddane prywatyzacji w roku 1999.

Tabela 2. Liczba banków komercyjnych oraz banków z większościovym udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w latach 1993-2007.

Wyszczególnienie	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	2000	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07
Banki komercyjne, w tym:	87	82	81	81	81	83	77	73	69	59	58	57	61	63	65
- z większościovym udziałem kapitału zagranicznego	10	11	18	25	28	31	39	46	46	45	46	41	43	40	40

Źródło: opracowanie własne na podstawie Synteza, 2008, s. 30.

Tabela 3. Wartości udziałów kredytów, depozytów oraz kapitału zakładowego banków z większościovym udziałem kapitału zagranicznego w całym sektorze bankowym w Polsce w latach 1993-2007 (w %).

Wyszczególnienie	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	2000	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07
Kredyty dla sektora niefinansowego	3	4	6	16	18	22	51	70	71	70	70	67	68	70	67
Depozyty sektora niefinansowego	2	3	3	12	13	14	46	64	64	62	63	62	66	65	65
Kapitał zakładowy	-	-	-	28	40	47	53	54	59	61	61	60	61	61	57

Źródło: opracowanie własne na podstawie Synteza, 2008, s. 30.

Na podstawie powyższych Tabel można zauważyć, że udział kapitału zagranicznego w polskim sektorze bankowym systematycznie rósł do roku 2000. Zmniejszenie liczby ban-

ków w roku 2007 w porównaniu z rokiem 2000 mogło być spowodowane procesami fuzji banków w polskim sektorze bankowym. Udział kredytów banków z większościovym udziałem zagranicznym osiągnął maksymalną wartość w roku 2001 ale wskaźnik ten nadal utrzymuje się na wysokim i zbliżonym do maksymalnego poziomie. Udział depozytów w bankach z większościovym udziałem kapitału zagranicznego wzrastał systematycznie z roku na rok z niewielkimi spadkami w latach 2002, 2004 i 2006.

Według stanu z września 2007 sektor bankowy w Polsce obejmował 646 banków, z czego większość stanowiły małe banki spółdzielcze. Większościowy kapitał zagraniczny posiadało 40 z 65 banków komercyjnych. Ta grupa czterdziestu przedsiębiorstw bankowych posiadała w danym roku 66,2% aktywów całego sektora bankowego oraz udzieliła 66,7% kredytów udzielonych przez sektor. Kapitał zakładowy będący w zarządzaniu inwestorów zagranicznych stanowił 57,6% kapitału zakładowego całego sektora. Największy udział w polskim sektorze bankowym posiadali inwestorzy z Włoch, Niemiec i Holandii (Synteza, 2008, s. 30-35).

Efektywność sektora bankowego

Efektywność sektora bankowego jest rozumiana jako możliwość wypracowania zysku, a więc osiągania rentowności przedsiębiorstwa bankowego oraz uzyskiwania przewagi konkurencyjnej nad pozostałymi przedsiębiorstwami w branży.

Metodą zastosowaną w niniejszym opracowaniu w celu oceny efektywności będzie metoda porównywania wskaźników finansowych w czasie pomiędzy bankami komercyjnymi ogółem oraz bankami ze stuprocentowym udziałem kapitału zagranicznego.

Wskaźniki rentowności w sektorze bankowym w Polsce

W poniższej tabeli zaprezentowane są wartości wskaźnika rentowności obrotu dla sektora bankowego w Polsce na przestrzeni lat 2002-2006.

Na podstawie poniższych danych można stwierdzić, iż rentowność w sektorze bankowym w ostatnich trzech latach kształtowała się znacznie gorzej w bankach ze 100% kapitałem zagranicznym aniżeli w pozostałych bankach komercyjnych. Duży wpływ na rentowność sektora bankowego miały przede wszystkim czynniki zewnętrzne, takie jak rozwiązania polityki pieniężnej i nadzorczej, regulacje dotyczące rezerwy obowiązkowej, rezerw celowych, czy obciążeń na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Znaczne obniżenie rentowności banków z całościowym kapitałem zagranicznym może być spowodowane celowym obniżaniem opłacalności oddziałów działających w Polsce i transferami kapitału do banków-matek w celu unikania lub ograniczania opodatkowania.

Tabela 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w sektorze bankowym według rodzajów banków w Polsce w latach 2002-2006 (w %).

Lata	2002	2003	2004	2005	2006
Banki					
Banki ogółem	0,8	0,5	8,6	9,7	11,1
- prywatne (bez spółdzielczych)	0,7	0,5	8,3	9,6	11
- banki ze 100% udziałem kapitału zagranicznego	2,4	0,5	5,7	5,8	5,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Bilansowe wyniki banków w roku 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, GUS;

Dwa kolejne wskaźniki rentowności kapitału własnego oraz rentowności aktywów, potwierdzają w zasadzie wyniki analiz poprzednich wskaźników. W poniższych tabelach zostały przedstawione wartości tych wskaźników na przestrzeni pięciu lat. Jak można zauważyć poziom wskaźnika rentowności aktywów w bankach ogółem rósł systematycznie w ciągu analizowanego okresu, natomiast wśród banków ze 100% kapitałem zagranicznym od roku 2004 widoczny jest spadek poziomu tego wskaźnika.

Tabela 5. Wskaźnik rentowności aktywów (ROA) w sektorze bankowym w Polsce w latach 2002-2006 (w %).

Lata	2002	2003	2004	2005	2006
Banki					
Banki ogółem	0,54	0,49	1,39	1,62	1,69
- prywatne (bez spółdzielczych)	0,49	0,45	1,37	1,62	1,71
- banki ze 100% udziałem kapitału zagranicznego	1,19	1,21	1,61	1,48	1

Źródło: jak w tabeli 4.

W pierwszych trzech latach analizy należy zauważyć, że banki z grupy całkowicie zdominowanych przez kapitał zagraniczny wykazywały wyniki lepsze od pozostałych. Mogło być to spowodowane ulgami podatkowymi lub innego rodzaju preferencyjnymi warunkami oferowanymi przedsiębiorstwom zagranicznym w momencie rozpoczęcia działalności na polskim rynku.

Tabela 6 przedstawia wskaźniki rentowności kapitału własnego w sektorze bankowym w Polsce w latach 2002-2006.

W ostatnich dwóch latach gorsze, na tle pozostałych banków komercyjnych, wyniki osiągały banki całkowicie zdominowane przez zagraniczny kapitał. Natomiast na początku analizowanego okresu, podobnie jak w przypadku poprzedniego wskaźnika, banki z całościowym kapitałem zagranicznym osiągały lepsze wyniki rentowności kapitału własnego aniżeli ogół banków w polskim sektorze bankowym.

Tabela 6. Wskaźnik rentowności kapitału własnego (ROE) w sektorze bankowym w Polsce w latach (w %) 2002-2006.

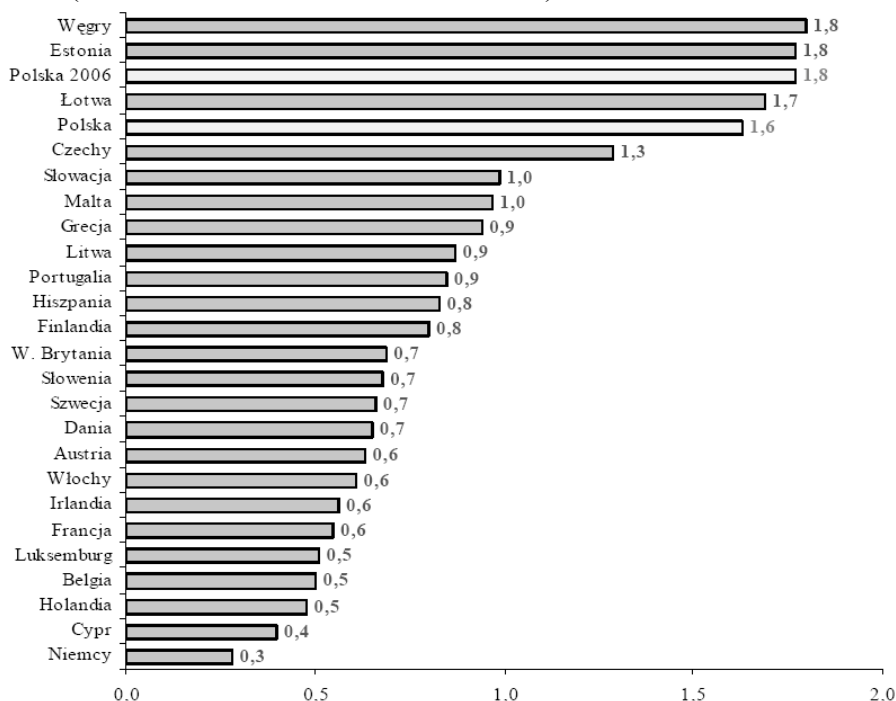
Lata	2002	2003	2004	2005	2006
Banki					
Banki ogółem	5,6	5	13,6	15,5	16,8
- prywatne (bez spółdzielczych)	5	4,67	13,5	15,6	17,1
- banki ze 100% udziałem kapitału zagranicznego	8,7	9,15	14	13,8	10,8

Źródło: jak w tabeli 4.

Analizowane wskaźniki rentowności w polskim sektorze bankowym są jednak wciąż lepsze od poziomu analogicznych wskaźników dla sektorów bankowych w krajach Unii Europejskiej. Rysunek 1. przedstawia wskaźnik ROA dla sektorów bankowych w UE. Na rysunku tym widać wyraźnie, że polski sektor bankowy znajduje się w czołówce pod względem wysokości wskaźnika rentowności aktywów. Można więc przypuszczać, że ten fakt stanowi

zachętę dla banków zagranicznych do wchodzenia na rynek polski. Na polskim rynku zagraniczne banki nie stanowią najbardziej rentownej grupy, ale osiągają wyższy poziom rentowności aniżeli w swoich krajach macierzystych.

Rysunek 1. Stopa zwrotu z aktywów (ROA) w sektorach bankowych krajów Unii Europejskiej w roku 2005 (dla Polski również dane za rok 2006).

Źródło: Synteza, 2008, s. 23.

Przychody i wyniki finansowe sektora bankowego w Polsce

Analiza przychodów operacyjnych pozwoli wysunąć wnioski dotyczące sposobu zarządzania w przedsiębiorstwach bankowych. Poniższa tabela (Tabela 7.) przedstawia dane dotyczące przychodów operacyjnych w sektorze bankowym w Polsce.

Tabela 7. Przychody z działalności operacyjnej w sektorze bankowym w Polsce w latach 2002-2006 (w mln zł).

Lata	2002	2003	2004	2005	2006
Banki					
Banki ogółem	331791	428039,5	83491,8	93577,1	96501,5
- prywatne (bez spółdzielczych)	328123,4	424787,3	80040	89964,6	92812
- banki ze 100% udziałem kapitału zagranicznego	15819,3	98889	13685,4	15033,4	12096

Źródło: jak w Tabeli 4.

Analizując powyższe dane trudno jest zdecydowanie stwierdzić jakkolwiek prawdziwość odróżniającą jedną grupę banków od innych. Wydaje się, iż niezależnie od własności, przychody wszystkich grup banków kształtowały się niemal identycznie, z niewielkimi odchyleniami.

Poniższa tabela (Tabela 8.) przedstawia kształtowanie się wyników finansowych

brutto w sektorze bankowym w Polsce w latach 2002-2006.

Tabela 8. Wyniki finansowe brutto w sektorze bankowym w Polsce w latach 2002-2006 (w mln zł).

Lata	2002	2003	2004	2005	2006
Banki					
Banki ogółem	4065,5	4503,4	7915,5	10934	13030
- prywatne (bez spółdzielczych)	3569,2	4101,3	7333,1	10311	12406
- banki ze 100% udziałem kapitału zagranicznego	556,2	669,6	979,8	1072,9	929

Źródło: jak w Tabeli 4.

Wskaźniki zaprezentowane w Tabeli 8. wskazują raz jeszcze na podobne wnioski jak analiza rentowności, a więc na możliwość występowania transferów kapitału do banków-matek za granicą w celu zmniejszania rentowności działalności przedsiębiorstwa na polskim rynku, a tym samym ograniczania kosztów opodatkowania.

Udział kapitału własnego w pasywach banków w Polsce

Kapitał własny stanowi najtańszy sposób finansowania przedsiębiorstwa bankowego. Dlatego ważne jest, aby udział kapitałów własnych w strukturze pasywów nie był niższy niż 12%.

Tabela 9. Udział kapitału własnego w pasywach banków (w %) w polskim sektorze bankowym w latach 2002-2006.

Lata	2002	2003	2004	2005	2006
Banki					
Banki ogółem	9,68	9,92	10,51	10,39	9,72
- prywatne (bez spółdzielczych)	9,61	9,85	10,45	10,35	9,69
- banki ze 100% udziałem kapitału zagranicznego	14,31	12,35	10,89	10,67	8,15

Źródło: jak w Tabeli 4.

Po przeanalizowaniu danych zawartych w Tabeli 9. można zauważyć, że jedynie w bankach ze stuprocentowym kapitałem zagranicznym poziom udziału kapitału własnego w aktywach netto był na poziomie wyższym niż 12% i dotyczy to jedynie lat 2002-2003. W kolejnych latach udział ten ulegał obniżeniu. W ostatnim roku w bankach z całościowym udziałem zagranicznym poziom tego wskaźnika był niższy aniżeli w pozostałych bankach komercyjnych.

Efektywność polityki kredytowej w sektorze bankowym w Polsce

Polityka kredytowa jest bardzo istotnym elementem zarządzania bankiem, ponieważ kredyty wciąż stanowią podstawowe źródło finansowania działalności przedsiębiorstw bankowych. Jednak „złe kredyty”, które nie są spłacane mogą być niezwykle zgubne dla banku i całego sektora, a nawet gospodarki. Przykładem takiego destruktywnego działania złych kre-

dytów na gospodarkę światową jest obecny kryzys finansowy. Dlatego istotny jest udział kredytów w bilansie banków oraz w strukturze działalności. Politykę kredytową można analizować na podstawie wybranych wskaźników. Pierwszym z nich jest wskaźnik udziału kredytów w aktywach.

Tabela 10. Udział kredytów w aktywach banków (w %) w polskim sektorze bankowym w latach 2002-2006.

Lata	2002	2003	2004	2005	2006
Banki					
Banki ogółem	53,38	56,23	48,88	50,26	53,16
- prywatne (bez spółdzielczych)	52,81	55,69	48,06	49,67	52,73
- banki ze 100% udziałem kapitału zagranicznego	59,49	62,55	55,01	62,61	62,87

Źródło: jak w Tabeli 4.

Analizując wskaźniki przedstawione w Tabeli 10. można zauważyć, że najbardziej agresywną politykę kredytową w polskim sektorze bankowym stosowały banki z całościowym udziałem zagranicznym. Może to wskazywać na ich większą efektywność, lecz z drugiej strony wraz z pogarszającą się rentownością może świadczyć o zbyt pochopnym udzielaniu kredytów niesprawdzonym podmiotom gospodarczym. Trudno jest zdecydowanie ocenić poziom tego wskaźnika.

Kolejnym wskaźnikiem w analizie polityki kredytowej jest wskaźnik pokrycia kredytów kapitałami własnymi.

Tabela 11. Wskaźnik pokrycia kredytów kapitałem własnym (w %) w polskim sektorze bankowym w latach 2002-2006.

Lata	2002	2003	2004	2005	2006
Banki					
Banki ogółem	18,14	17,64	21,50	20,67	18,28
- prywatne (bez spółdzielczych)	18,21	17,69	21,75	20,84	18,38
- banki ze 100% udziałem kapitału zagranicznego	24,06	19,74	19,80	17,05	12,97

Źródło: jak w Tabeli 4.

Na podstawie danych zawartych w Tabeli 11. można zauważyć, że najslabiej pod względem pokrycia kredytów kapitałem własnym wypadają banki z całkowitym udziałem zagranicznym. Z wyjątkiem lat 2002-2003 wykazywały one mniejsze pokrycie kredytów kapitałem własnym niż ogół banków komercyjnych. Dlatego można stwierdzić, że działalność banków tej grupy jest bardzo dynamiczna, jeśli chodzi o udzielanie kredytów. Może to jednak powodować niestabilność dla tych banków, gdyż zbyt duży udział „złych kredytów” w ogólnej wartości kredytów, może stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa i kondycji ekonomicznej banku.

Wskaźniki wydajności w sektorze bankowym w Polsce

Analiza wskaźników wydajności w przeliczeniu na jednego zatrudnionego w poszcze-

gólnych grupach banków, pozwoli wyeliminować problem porównywalności przedstawionych powyżej danych w związku z różną liczbą banków w danych grupach. Przeliczenie podstawowych wielkości na jednego zatrudnionego pozwoli ocenić wydajność pracy w danej grupie banków oraz określić różnice między nimi.

Tabela 12. Wartość kapitałów własnych na jednego zatrudnionego w sektorze bankowym w Polsce w latach 2002-2006 (w tys. zł na 1 zatrudnionego).

Lata	2002	2003	2004	2005	2006
Banki					
Banki ogółem	285,7	320,6	378,3	398,4	419,6
- prywatne (bez spółdzielczych)	324,3	367,8	436,8	458,7	480,4
- banki ze 100% udziałem kapitału zagranicznego	1068	982,1	922,2	804	645,9

Źródło: jak w Tabeli 4.

Pod względem wskaźnika wartości kapitałów własnych na jednego zatrudnionego w sektorze bankowym w latach 2002-2006 można zauważyć, że w grupie banków ze 100% kapitałem zagranicznym poziom tego wskaźnika jest znacznie wyższy niż w grupie wszystkich banków komercyjnych. Natomiast prawidłowością na jaką należy zwrócić uwagę jest fakt, że w grupie banków z całościowym kapitałem zagranicznym poziom tego wskaźnika na przestrzeni analizowanego okresu stale malał natomiast w pozostałych bankach komercyjnych oraz w bankach ogółem wskaźnik ten osiągał z roku na rok coraz większe wartości.

Poziom wskaźnika wartości kredytów przypadających na jednego zatrudnionego przedstawia Tabela 13.

Tabela 13. Wartość należności od sektora budżetowego i klientów (kredytów) na jednego zatrudnionego w sektorze bankowym w Polsce w latach 2002-2006 (w tys. zł na 1 zatrudnionego).

Lata	2002	2003	2004	2005	2006
Banki					
Banki ogółem	1363,5	1558,7	1644,1	1762,3	2134,5
- prywatne (bez spółdzielczych)	1541,6	1776,5	1872,8	2007,6	2427,5
- banki ze 100% udziałem kapitału zagranicznego	3599,8	4121	4251,7	4256,4	4480,8

Źródło: jak w Tabeli 4.

Po przeanalizowaniu danych zawartych w powyższej tabeli można zauważyć, że we wszystkich grupach banków następował systematyczny wzrost analizowanego wskaźnika (wartość kredytów na jednego zatrudnionego), jednak w bankach z całościowym kapitałem zagranicznym poziom tego wskaźnika był przez cały analizowany okres ponad dwukrotnie wyższy aniżeli w pozostałych bankach komercyjnych i bankach ogółem. Potwierdza to wcześniejsze analizy dotyczące polityki kredytowej banków, gdzie zostało stwierdzone, iż banki z całościowym kapitałem zagranicznym stosują bardziej aktywną politykę kredytową w porównaniu z pozostałymi bankami w polskim sektorze bankowym.

Tabela 14. Wartość zobowiązań wobec sektora budżetowego i klientów (depozytów) na jednego zatrudnionego w sektorze bankowym w Polsce w latach 2002-2006 (w tys. zł na 1 zatrudnionego).

Lata	2002	2003	2004	2005	2006
Banki					
Banki ogółem	1928,7	2090,3	2241,2	2398,7	2636,2
- prywatne (bez spółdzielczych)	2172,9	2374,3	2551,4	2712	2947,9
- banki ze 100% udziałem kapitału zagranicznego	2170,5	2507,8	2631,6	2493,3	2531

Źródło: jak w Tabeli 4.

Wskaźnik wartości depozytów przypadających na jednego zatrudnionego w sektorze bankowym w Polsce na przestrzeni pięciu analizowanych lat stale wzrastał w każdej z grup banków z wyjątkiem jednego spadku, jaki zanotowały banki z całościowym kapitałem zagranicznym w roku 2005. Większy wzrost zanotowały banki ogółem aniżeli banki ze 100% kapitałem zagranicznym. Wraz z dotychczas przeanalizowanymi wskaźnikami świadczy to o większej aktywności banków z całościowym kapitałem zagranicznym w obszarze kredytów aniżeli depozytów.

Tabela 15. Wartość wyniku finansowego netto na jednego zatrudnionego w sektorze bankowym w Polsce w latach 1999-2006 (w tys. zł na 1 zatrudnionego).

Lata	2002	2003	2004	2005	2006
Banki					
Banki ogółem	16	15,5	47,7	59,6	67,7
- prywatne (bez spółdzielczych)	16,6	16,6	54,6	69	79
- banki ze 100% udziałem kapitału zagranicznego	82,8	86,9	122,1	104,8	70,7

Źródło: jak w Tabeli 4.

Ostatnim wskaźnikiem wydajności analizowanym w niniejszym opracowaniu jest wskaźnik wartości wyniku finansowego netto przypadającego na jednego zatrudnionego w sektorze bankowym. Wskaźnik ten dla ogółu banków komercyjnych zanotował prawie pięciokrotny wzrost na przestrzeni analizowanego okresu. W przypadku banków z całkowitym udziałem zagranicznym wskaźnik ten zmieniał się, zarówno wzrastał jak i spadał, jednak w roku kończącym analizę jego poziom był najniższy w całym analizowanym okresie.

Próba podsumowania wyników analiz

Na podstawie uzyskanych informacji niemożliwe było szczegółowe przeanalizowanie całego sektora bankowego na przestrzeni lat 2002-2006 ze względu na ograniczoną dostępność danych. Dlatego spośród banków komercyjnych działających na terenie Polski było jedynie możliwe wydzielenie banków ze 100-procentowym udziałem kapitału zagranicznego.

Analizując dane oraz wyniki przedstawione w niniejszym opracowaniu należy stwierdzić, że pod względem wskaźników wydajności banki z całościowym kapitałem zagranicznym wybijały się na pozycję lidera, natomiast w przypadku wskaźników rentowności wyniki tej grupy banków przedstawiały się niekorzystnie na tle ogółu banków komercyjnych. Taka

sytuacja mogła być spowodowana faktem występowania tzw. rachunkowości wirtualnej w tej grupie banków i dokonywaniem transferów kapitału pomiędzy przedsiębiorstwami działającymi na terenie Polski oraz ich bankami-matkami zlokalizowanymi na terenie innych krajów, w których występują korzystniejsze warunki podatkowe. Być może placówki te celowo zaniżały opłacalność swojej działalności poprzez sztuczne zwiększanie kosztów lub przenoszenie zysków do banków działających w innych krajach.

Innym wytłumaczeniem takiej sytuacji mógłby być fakt, że w niniejszym opracowaniu analizowany jest okres krótki (pięciolatek) więc możliwe jest, że banki z grupy ze stuprocentowym udziałem kapitału zagranicznego, które wchodziły w tym okresie na rynek polski, ponosiły dość duże koszty uruchomienia działalności. Ten fakt z pewnością znacznie wpływałby na ich rentowność w okresie krótkim. Jednak mimo osiągania niższych wyników od innych banków komercyjnych, banki z tej grupy osiągały na tyle zadowalające wskaźniki rentowności i opłacalności, lub ich oczekiwania zysków w przyszłości są na tyle dobre, że banki te wciąż istnieją na rynku polskim i póki co nic nie wskazuje na to, aby miały się z niego wycofać ze względu na niską rentowność działalności.

Fakt niższej rentowności banków z całościowym kapitałem zagranicznym nie musi oznaczać jednak, że banki te nie są usatysfakcjonowane swoimi wynikami. Z uwagi na proces transformacji w polskiej gospodarce oraz szybki rozwój sektora prywatnego można przypuszczać, że wyniki finansowe oraz wskaźniki rentowności zagranicznych banków w Polsce są lepsze od wyników tych banków w macierzystych krajach. Można to uznać za przyczynę ich wejścia na polski rynek oraz chęci pozostania na tym rynku mimo osiągania gorszych wyników od pozostałych banków w tym sektorze.

Zauważalna ciągła poprawa wyników wszystkich wskaźników dla ogółu banków komercyjnych może wskazywać na fakt, iż pojawienie się zagranicznych inwestorów w sektorze bankowym nie wpłynęło na pogorszenie się sytuacji banków z kapitałem krajowym. Banki te czyniły wszelkie starania, aby dorównać zagranicznym rywalom i nie pozwolić im na wypchnięcie ich z rynku. Banki krajowe dążąc do zachowania konkurencyjnej pozycji wobec banków zagranicznych wprowadzają nowoczesne technologie, unowocześniają usługi i produkty bankowe, czyniąc je równie atrakcyjnymi dla potencjalnych klientów jak usługi i produkty banków zagranicznych.

BIBLIOGRAFIA:

1. Havrylyshyn O., McGettigan D., (1999), *Privatization in Transition Countries*, International Monetary Fund, Washington D.C.
2. Iwanicz-Drozdowska M., Jaworski W., Zawadzka Z., (2006), *Bankowość. Zagadnienia podstawowe*, Poltext, Warszawa.
3. Janicka M., (2001), *Integracja czy izolacja – kapitał zagraniczny w polskich (?) instytucjach finansowych*, Bank i Kredyt, nr 4.
4. Jurkowska A., (2006), *Rola kapitału zagranicznego w przemianach polskiego sektora bankowego*, Wydawnictwo AE Kraków.
5. Savas E.S., (1992), *Prywatyzacja – klucz do lepszego rządzenia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
6. Stawicka, M., *Wpływ kapitału zagranicznego na polski sektor bankowy*, <http://www.konferencja.edu.pl/ref8/pdf/pl/Stawicka-WrocLaw.pdf>, Wrocław 2007, (stan na dzień 22.03.2008).
7. *Synteza raportu o sytuacji sektora bankowego w okresie styczeń-wrzesień 2007r.* (2008), KNF, Warszawa
8. Wojewnik-Filipkowska A., (2003), *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w polskim sys-*

---

temie bankowym, w: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce, red. W. Karaszewski, Wydawnictwo UMK, Toruń.